

TREDJE SÖNDAGEN I ADVENT

ÅRGÅNG B

Första läsningen: **Jes 61:1-2a, 10-11** (*Min glädje har jag i Herren*)

Biskop Anders Arborelius bestämde för några år sedan att denna söndag varje år skulle firas som *Livets söndag*, inte minst för att komma ihåg vårt ansvar för att skydda de ofödda barnens rätt till liv och motverka abort. Dagens första läsning är som att höra den unga, gravida Maria sjunga. Hennes graviditet var jobbig (se Matt 1:18-24), men allt hon kunde tänka på var att jubla liksom Jesaja (Luk 1:46-55). Varje kristen själ är, liksom Maria, *Den helige Andes brud* – därav bröllopsbilden i v. 10. Ännu är det långt till våren då allt ska kläs i grönska, men inom Maria blommar redan i vintertid den *seger* och *rättfärdighet* (v. 10-11) vi längtar efter, Livets seger!

Andra läsningen: **1 Thess 5:16-24** (*Må er ande, själ och kropp vara utan fläck när vår herre Jesus Kristus kommer*)

De kristna i Thessalonike längtade efter Herrens återkomst, så som vi nu gör i advent. För några av våra mest utsatta bröder och systrar är denna återkomst det enda hopp de har kvar. Kanske är det så också för dig som läser detta. Gud ger oss även en glädje vi alltid får tänka på: vetskapen om hans kärlek. Mässans grekiska namn – eukaristi – betyder tacksägelse. Vi kristna tackar för varje dag. Julgran och julkransar vittnar om att det finns grönska som trotsar vinterns mörker, vi motverkar dödens destruktiva krafter. Vår ande, själ och kropp ska bevaras hela och oskadda, säger Paulus (v. 23). Vi måste stå upp för de svagaste som inte kan försvara sin rätt till kroppslig integritet: **de ofödda**. Vi måste protestera mot detta barbari. Barnet har rätt till sin kropp och till sitt liv.

Evangelium: **Joh 1:6-8, 19-28** (*Mitt ibland er står en som ni inte känner*)

I vår mitt finns Den som vi inte känner. För den höggravida Maria, på väg till Betlehem, som försiktigt kände med handen på sin stora mage, var detta bokstavligt sant. Våra ofödda barn är främlingar, ännu okända gåvor från Gud – i förpackning, precis som de julklappar vi måste vänta på tills tiden är inne. Även när barnen växer upp och står bredvid oss i kyrkan är de ännu oöppnade presenter. Framtida påvar och helgon, konstnärer och hjältar, är barn just nu och sjunger barnens adventssånger någonstans. Den helige påven Johannes Paulus II fick som barn problem med kyrkoherden för att han sparkade fotboll mot kyrkväggen, ja, våra jobbiga, fumliga, trotsiga barn är framtidens mest intressanta personligheter. Vuxna skakar på huvudet: ”Vad synd för de där föräldrarna att de skulle få *en sån flicka!*” Men *maskrosor* klarar sig ofta bättre än de ack så ömtåliga finrosorna, våra allt för ”önskade” barn som skäms bort och kvävs av vuxnas lyckoförväntningar. De ”önskade” barnen trotsar sina förutsättningar och skjuter genom asfalten om de får lov. Det måste de få!

Från och med den 17 december räknas vardagar i advent utifrån dagens datum (se nedan)

MÅNDAGEN 18 DECEMBER

Första läsningen: **4 Mos 24:2-7, 15-17a** (*En stjärna träder fram i Jakob*)

Gud uppenbarade sin Sons ankomst till världen även för avgudadyrkare. De vise männen från Österland fick se ledstjärnan. En annan vis man – profeten Bileam på 1300-talet f. Kr. – såg en stjärna och förstod att den syftade på en härskares födelse i *Jakob* (dvs. Israel) långt i framtiden. En avgrund, inte bara i tid utan även i moral, skiljer dessa två händelser från varandra. Hebreerna gick från Egypten hem till det utlovade landet. De ville passera (inte erövra) kungariket Moab, men möttes där av misstänksamhet. Kung Balak försökte få den ansedde Bileam att förbanna Gudsfolket och erbjöd honom pengar. Bileam lät sig köpas, som så många falska profeter genom historien – de som förkunnar vad makteliten vill höra. Hans åsinna vägrar bära honom till Gudsfolket, även när han misshandlar henne. Hon känner *sin herres krubba*, som Jesaja säger (Jes 1:3). När Bileam ska förbanna folket kommer det ofrivilliga välsignelser ur hans mun. Kung Balak är rasande, men kan inget göra. Den komiska berättelsen finns i 4 Moseboken, kap. 22-24.

De vise männen på Jesu tid kom fram till Jerusalem (Matt 2:1 f). Utan tvivel utlovade den listige kung Herodes dem ”ersättning” om de kunde leda honom till den nyfödde Messiaskandidaten. I stallet i Betlehem låg barnet lugnt bland oxen och åsna, som profeterna förutsagt (Mik 5:2 f; Jes 1:3). De vise männen handlade inte som Bileam: de kom med gåvor. De smög sedan bort och hindrade så kungens rävspel. Israels sanne härskare – symboliserad av stjärnan på himlen – är **Guds Son** (jfr Upp 22:16). Den girige Bileam och Österlandets generösa intellektuella fick klarhet, var och en på sitt sätt. När vi sätter stjärnan över krubban eller julgranen kan vi be Gud om samma gåva.

Evangelium: **Matt 21:23-27** (*Varifrån kom Johannes dop?*)

Herdarna och annat fattigfolk på Jesu tid, de som bara hade Gud att hoppas på, trodde gärna på Johannes Döparens ord om Jesus (Joh 1:29-34). Makthavarna i Jerusalem, dessa som hade sitt på det torra, ogillade Döparens samhällskritik. De pressade honom med svåra frågor, liksom de pressar Jesus i templet att legitimera sin auktoritet (Joh 1:19-28). Jesus svarar genom att be dem säga klart och öppet hur de ser på Johannes. De vågar inte uttala sig. Men hade de trott Jesus, om han hade sagt rakt ut vem han var? Säkert inte. Jesus vill säga att om de hade lyssnat till Johannes, då hade de också förstått vem han, Jesus, är. Det går inte att avgöra Jesu identitet bara från utsidan. Den som *inte vill tro* låter sig inte övertygas om Jesus ger ”bevis”. Gud kommer inte till oss med tvingande bevis (vi begriper honom ändå inte). Han vill smälta våra iskalla hjärtan. Därför fick vi barnet i Betlehem.

Oxen känner sin husbonde och åsnan sin herres krubba, men Israel känner inte sin herre, mitt folk har inget förstånd (Jes 1:3).

TISDAGEN 19 DECEMBER

Första läsningen: **Dom 13:2-7, 24-25a** (*Simsons födelse förkunnas av ängeln*)

På de steniga och tätt trafikerade landsvägarna till Betlehem har Josef och Maria säkert samtalat om deras gemensamma hemlighet: den heliga graviditeten. Hur skulle barnet bli? Djupt förankrade i Gamla testamentets berättelser som de var måste de ha sett likheterna mellan dagens läsning ur Domarboken och det som hade hänt Maria men även Elisabet och Sakarias (Luk kap. 1). *Simson* var den mirakulöst starke domaren i Israel innan kungariket grundades. Redan som ofödd kallades han för *nasir*, ”avskild”, en person som helgats åt Gud, inte fick dricka av det vinstocken ger eller klippa håret men kunde räkna med gudomlig kraft (Dom 13:5 och 14; 1 Sam 1:11; 4 Mos kap. 6). Kanske tänkte Matteus så om Jesus när han i Matt 2:23 kallar Jesus för ”nasaré”, en som inför sin död lovar att inte mer dricka av det som växer på vinstocken (Matt 26:29), och kanske även Lukas när han kallar Jesuspojken ”stark” i Luk 2:40. Simsons grova och okänsliga sätt kan dock inte ha tilltalat Maria. Nasirens öde måste ha avskräckt henne. Han lurades av en kvinna, blev svag och dog som fånge i ett avgudatempel. Men bunden – med utsträckta armar – rev han ner hela templet över sig och fienderna och blev så början till räddning för Israel (Dom 16:29-30; jfr 13:5). Kunde något liknande hända hennes son? Skulle Maria drabbas av samma förlust som Simsons mor? En gammal man skulle snart profetera om något liknande (se Luk 2:34-35).

Evangelium: **Luk 1:5-25** (*Johannes Döparens födelse bebådas av Gabriel*)

Lukas vill högtidligt markera Jesu födelse som en *världshistorisk frälsningshändelse*. Därför de storpolitiska dateringarna (1:5; 2:1-2; 3:1-2) och därför den gammaltestamentliga atmosfären och stilen i de första kapitlen. Vi står framför templets innersta rum, rökelsen stiger upp och ärkeängeln Gabriel visar sig (ungefär som för profeten Daniel, Dan 9:21f). Men Lukas diktar inte. Maria har känt till dessa händelser, för hon var hos Elisabet de sista tre månaderna av dennas graviditet (Luk 1:56). Den stumme Sakarias som irriterad försöker göra sig förstådd därhemma med penna och papper (d.v.s. vaxtavla och skrivstift) måste ha skrivit om vad som hände inne i templet. Maria, redan gravid, har tagit också detta till sitt hjärta och begrundat det (Luk 2:19 och 51). Sakarias uppenbarelse stärkte hennes tro. Hon och Josef har på vägen till Betlehem säkert samtalat om Sakarias. Varför blev han stum och inte hon? Den gamle prästen begärde ”visshet” om saken från ängeln, han tvivlade alltså (v. 18). Den unga Maria ställde bara en förståelsefråga och gjorde sig sedan helt disponibel och öppen för Guds vilja, även om den överträffade hennes förstånd och fantasi (Luk 1:34-38). Prästen och hans hustru var som Simsons föräldrar: osäkra men ändå välsignade. Deras son Johannes blev som en *nasir* (v. 14-16) och en glädje och fröjd för dem (v.14). Som en ny Elia

skulle han bana väg så att Gud och människor kunde försonas (v.17; jfr Mal 4:5-6 = 3:23-24 i vissa biblar).

Gör även mig, Gud, denna jul till en nasir – någon som lever helt för dig!

ONSDAGEN 20 DECEMBER

Första läsningen: **Jes 7:10-14** (*Se, den unga kvinnan skall bli havande*)

Kung Ahas, ättling till David men avfallen från Gud, sitter osäkert på sin förfaders tron. Landet är litet och svagt och hotas av ett förbund av grannstater som vill tvinga med det i uppror mot assyriska imperiet. Vad Ahas än gör kan det bli slutet för hans dynasti. Det religiösa partiet med profeterna Jesaja och Mika påminde honom gärna om Guds löfte till David, att det alltid kommer att finnas en ättling till honom på hans tron (2 Sam 7:16). Men de har starkt ogillat att han offrade sin ende son till avguden Molok (2 Kung 16:3). Nu säger Jesaja att Gud är beredd att ge honom ett hoppets tecken. Ahas bryr sig inte men får ändå beskedet att ett barn ska födas. Modern är en ung kvinna. Det *hebreiska* ordet står för en giftasvuxen kvinna, som självklart skulle vara orörd. Ordet i den *grekiska* bibelöversättningen betyder ”jungfru” i biologisk mening, och Matteus och urkyrkan förstår ordet så, Matt 1:23 och nedan. Gud ska ingripa. Man ser framför sig hur den pressade kungen skriker: *När, Jesaja, när?* Snart, försäkrar Jesaja, innan pojken är stor är Judas fiender borta (Jes 7:16). *Och vem är denna unga jungfru?* vill Ahas säkert veta. Men Jesaja har tydligen inga fler detaljer. Gud har dock mer att säga: i de följande kapitlen fördjupas temat då vi får höra om *det gudomliga barnet* (9:6-7). Davids dynasti ska bestå och leda till en paradisk era. Men barnet som ”snart” skulle komma? Bibeln berättar inget om ett barn på Ahas tid som motsvarade profetian. Den frågan försvann. Ahas red ut krisen. Hans son *Hiskia* ärvde tronen. Det fromma folket ärvde Jesajas hopp om Messias. Detta hopp skulle bara växa århundradena fram till Jesu födelse.

Evangelium: **Luk 1:26-38** (*Du skall bli havande och föda en son*)

Jungfrun skall bli havande och föda en son. De gamla orden från Jesaja (se ovan) måste ha ekat i den unga, giftasvuxna Marias öron när hon tog emot budskapet från ärkeängeln Gabriel: *Du skall bli havande och föda en son* (v. 31). Jesaja visste att pojken skulle vara ”Gud-med-oss” (Immanuel) men fick inte höra det som Maria hör nu: hans namn ska vara **Jesus** (v. 31). Samma besked fick Josef av en ängel (Matt 1:21). Vårt ”Jesus” är en latinisering av ”Yeho-shua”. Ängeln uttolkar dess hebreiska betydelse för Josef: *Herren (JHWH) är frälsningen*. Så får Jesus samma namn som den modige Josua som efter Mose ledde gudsfolket och förde det över Jordan in i det utlovade landet. Jesus ska uppfylla löftet till David men inte som David grunda en dynasti, för han ska regera **evigt** (v. 32-33). Han för folket till ett gudomligt, inte ett jordiskt (geografiskt) rike. Allt måste ha svindlat för Maria: *Vem är jag nu? Jungfru och moder till Guds son? Ska jag uppfylla Guds löften? Ja, det vill jag!*

Ropa ut din glädje, dotter Sion, jubla, dotter Jerusalem! Se, din konung kommer till dig... I ringhet kommer han (Sak 9:9). Herren, Israels konung, bor hos dig (Sef 3:15).

TORSDAGEN 21 DECEMBER

Första läsningen: **Höga v 2:8-14** (*Se, min älskade kommer springande över bergen*)

Gud älskar människan! Hur lycklig måste han inte vara när hans kärlek besvaras, när en människa ger honom ett helhjärtat JA som Maria vid Bebådelsen (Luk 1:38). Hur ska vi tänka oss Guds kärlek till Maria, Andens brud, utan att ta till *förälskelseslyrik*? Höga Visan darrar av ungdomlig kärlek. Dagens läsning är som att se Paulus ord om äktenskapskärleken mellan Kristus och kyrkan (Ef 5:31-32) omsatt i privata kärleksord. Maria är verkligen speciell – Nya förbundets gryning. Före alla andra är hon i fysisk kontakt med det människoblivna Ordet (Joh 1:14) och översköljs av Andens nåd (Luk 1:35). Hon är urcellen, kyrkan i miniformat, urkyrkans urkyrka. *Vintern är över* (v. 11). Ja, nu blir dagarna längre. Men det som menas med vintern är dödens tid, den ofruktbara perioden, syndens herravälde. Maria blomstrar i snön – finns det något mer angenämt att se än en höggravid kvinna? Tanken på Guds kärlek värmdde säkert Maria. Man fryser inte när man är förälskad.

Alternativ till första läsningen: **Sef 3:14-18a** (*Herren, som bor i dig, är Israels konung*)

Liturgin erbjuder en alternativ, lite mindre ”intim” första läsning. Sefanjas text syftar på Maria som *det nya Jerusalem*, i henne bor Gud, liksom hans närvaro fanns i stadens tempel. Den fysiska staden är kallad att bli som Maria: mottaglig för, rummet för Guds Son. Därför syftar texten också på Jesu intåg i Jerusalem som vuxen på palmsöndagen. Johannes citerar Sefanjas ord i samband med den händelsen (Joh 12:15). Maria och Jerusalem tog emot Guds Ord på två extremt olika sätt. Vilket sätt vi väljer bevisar vi i vår vardag – hur vi lever.

Evangelium: **Luk 1:39-45** (*Hur kan det hända mig, att min herres mor kommer till mig?*)

Marias ankomst till sin släkting, den äldre gravida prästhustrun, var full av glädje. Så snart Elisabet hörde Marias röst i ingången fylldes hon – och barnet i henne (jfr Luk 1:15) – av den helige Ande. Hon förstod allt som hade hänt och vad Maria hade utvalts till. Maria är *Theotókos* (Guds Moder). Det ordet använde många tidiga kyrkofäder och det slogs högtidligt fast på konciliet i Efesos år 431 att det kan och ska användas om Maria. Elisabet förkunnade läran om detta Gudsmoderskap redan i förväg (*min herres mor*, v. 43), och före henne gjorde ängeln Gabriel det på Guds befallning (Luk 1:31-32). I vart enda *Var hälsad, Maria* (Ave Maria) upprepar vi Elisabets ord om Guds välsignelse av Maria och hennes ”livsfrukt” (ett hebreiskt uttryck för barn). Vi hälsar henne med *Andens* ord (v. 41-42) liksom vi i inledningen hälsar med Gabriels ord (Luk 1:28).

Salig hon som trodde, ty det som Herren har låtit säga henne skall gå i uppfyllelse (v.45).

FREDAGEN 22 DECEMBER

Första läsningen: **1 Sam 1:24-28** (*Hannas tacksägelse för Samuels födelse*)

Första tiden på dagis är svår för barn, men kanske ännu svårare för föräldrarna. Att överlåta sitt barn till en internatskola vore ännu tyngre. Förr i världen satte man gärna barn i kloster (den helige Thomas av Aquino, kyrkans kanske främsta teolog, var fem år gammal!). Det är ont om katolska skolor och daghem i vårt land, men det går ofta att hitta alternativ med kristen prägel. En kristen vardag ger barnen en oersättlig grund för livet. Hanna tackar Gud för sitt barn genom att låta det bo och tjäna hos prästen Eli. Så liknar hon alla mammor som låter sina barn bli **ministranter** i mässan. Denna heliga tjänst vet inte av ålderskillnader. Alla barn gillar inte altartjänsten, men alla bör gå på kyrkans undervisning. *Låt barnen komma hit till mig och hindra dem inte*, säger Jesus (Mark 10:14). Vi vill ge våra barn det bästa vi har, vår tro, och vi snålar inte med Guds andliga gåvor för att barnen är ”för små” (därför döper vi nyfödda).

När Hanna var barnlös grät hon inför Herren, och han hörde hennes bön (1 Sam 1:10f). En annan Hanna, en gammal änka som levde tusen år senare och ständigt bad vid templet i Jerusalem, prisade och tackade Gud när hon såg Maria komma med Jesuspojken dit. Gud lät henne förstå vem han var (Luk 2:36-38). Unga Hanna och gamla Hanna är en *böneskola* för oss: *Be med hopp, be med tro, be med kärlek, be allvarligt och tålmodigt, be som en änka som tillhör Kristus*, säger Augustinus.

Shilo ligger uppe i bergen några mil norr om Jerusalem på en låg kulle. Där i templet stod förbundsarken tills kung David flyttade den till Jerusalem ca år 1000 f.Kr. (2 Sam 6:12; jfr Jos 18:1; Dom 21:19). Senare tider har slätat ut nästan alla spår, men man kan på ett ungefär lokalisera templet och be där. Första Samuelboken, kap. 1-3, ger en levande bild av livet på platsen när Eli var präst. Hannas offergåvor är en säck mjöl (en ”efa” = ca 36 liter) och en lägel (= en skinnsäck) med vin, förutom djuroffret.

Evangelium: **Luk 1:46-56** (*Stora ting låter den Mäktige ske med mig*)

Observera att dagens responsoriesalm (mellan läsningarna) – *Hannas lovsång* (1 Sam 2:1,4-8b) – har stora likheter med *Marias lovsång*, *Magnificat*, i evangeliet idag. Att upphöjas från förnedring, ödmjukt veta sig älskad och utvald av Gud är temat. Sångerna har urgamla rötter (jfr Ps 113). Vi får den ”frälsningens grammatik” som Mose mötte vid den brinnande busken: Gud 1) ser orättvisorna, 2) förbarmar sig, och 3) befriar (2 Mos 3:7-8). Nu ska *alla slakten prisa mig salig*, säger Maria (v. 48). Det gör kyrkan också idag: präster, diakoner, ordensfolk och många andra kristna upprepar kväll efter kväll Marias lovsång. Så applåderar vi henne och Hanna.

Gud lyssnar gärna på din bön när du har det svårt – men be också när du är lycklig!

LÖRDAGEN 23 DECEMBER

Första läsningen: **Mal 3:1-4; 4:5-6** (OBS 4:5-6 räknas i vissa biblar som 3:23-24)
(*Jag skall sända till er profeten Elia, förrän Herrens dag kommer*)

Vem är förbundets budbärare (= ängel) i v. 1-2? Evangelisten Markus ger direkt svar i början av sitt evangelium: **Johannes döparen** (fast Markus blandar ihop Malaki med Jesaja-citat). Döparen ska *bana väg* (v. 1). Profeten Malakis bok är den sista i det hebreiska Gamla testamentet, och förutsägelsen om *en ny Elias ankomst* i dagens läsning är denna boks allra sista ord. Det gamla förbundet har sagt sitt. Det blickar nu fullt av förväntan mot framtiden, mot den frälsning som ska uppenbaras i det nya och eviga förbundet. Malaki anar Döparens gestalt vid horisonten och vet att en ny rening genom *eld* väntar (v. 2-3).

Nya offer kommer att frambäras *på det rätta sättet* som ska *behaga Herren* (v. 3-4). Paulus beskriver den kristna ”tempelkulten” som *ett levande och heligt offer som behagar Gud*. Offret är vi själva. *Det skall vara er andliga gudstjänst* (Rom 12:1). Malaki beskriver den kommande Elias uppgift som *att vända fädernas hjärtan till barnen och barnens hjärtan till fäderna* (v. 6). Möjligtvis ser han framför sig återföreningar av familjer och släkter som glidit isär efter att Gudsfolket spridit ut sig till följd av emigration och deportationer. I dag tvingar brist på arbete miljontals fattiga familjer att splittras på många håll i världen. Må morgondagen föra dessa människor samman igen!

Evangelium: **Luk 1:57-66** (*Johannes döparens födelse*)

Döparen föds och ska omskäras enligt judisk sed. Omskärelsen var en stridsfråga mellan Paulus och andra i kyrkan, och när Lukas – hans elev – här går in på ämnet sker det inte utan en spänd stämning. Släkt och grannar (det opersonliga ”de” i v. 59) är redan överens om barnets namn. Föräldrarna går emot dem och ger det namn som Gud har bestämt (1:13). Vad ”man måste” och ”man förväntar” hotade kväva Guds nya gåva. Johannes namn betyder ”Gud har visat sig nådig”. Därmed antyds motsatsen mellan den stela tro på lagen som Paulus senare avvisade, och den livgivande nåd som evangeliet vill ge. Vi förstår även att Sakarias lyckades berätta för sin hustru (skriftligt) vad som hände i templet (v. 60; jfr Luk 1:5-23) och att han inte bara var stum utan också döv (v. 62). Sakarias var *Gamla testamentet som inte hade mer att säga*. Med Döparens ankomst är profetians ande levande i Israel igen – han kan tala. Sakarias börjar omgående prisa Gud. Med första läsningens ord i minnet (se ovan) kan vi säga: denne levit är nu renad (Mal 3:3). I morgon kväll firar vi att allt gott som Gud lovade i Gamla testamentet framträdde synligt i det nya!

Nya förbundet är dolt i det Gamla förbundet, Gamla förbundet uppenbaras i det Nya (Augustinus).